

Kritik mot Överförmyndarnämnden i Karlskrona kommun för handläggningen av ett ärende om godmanskap

Beslutet i korthet: Överförmyndarnämnden får allvarlig kritik för sin handläggning av ett ärende om god man. Kritiken avser passivitet när det gäller att kräva in räkenskapshandlingar och att ta ställning till en fråga om byte av god man.

Anmälan

AA framförde i en anmälan, som kom in till JO i juni 2011, klagomål mot Överförmyndarnämndens i Karlskrona kommun tillsyn över hans tidigare gode man.

Utredning

Överförmyndarnämndens handlingar i det aktuella ärendet begärdes in och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. följande.

BB utsågs till god man för AA år 2002. Den 13 oktober 2009 ringde en person inom sjukvården till överförmyndarnämnden och berättade att AA uppgett att han hade skulder sedan år 2004 på grund av att BB inte hade betalat AA:s räkningar. Vid samtalet uppgavs också att pengar som tillhörde AA hade satts in på BB:s eget konto samt att AA förgäves hade bett BB om redovisning avseende gjorda betalningar och hur mycket pengar som fanns kvar. Överförmyndarnämndens handläggare bad personen som ringde att be AA att skriftligen redogöra för händelserna och ange om han ville att den gode mannen skulle bytas ut. I samband med samtalet noterade handläggaren att BB ännu inte hade gett in årsräkningen för år 2008. Samma dag skickade nämnden en påminnelse till BB angående årsräkningen. Ytterligare en påminnelse skickades den 29 oktober. Denna påminnelse returnerades av posten till nämnden i början av december.

AA gav den 4 november in en skrift där han begärde att BB skulle bytas ut och redogjorde för sitt missnöje över hur BB skött sitt uppdrag i huvudsak i enlighet med vad som hade framförts till nämnden den 13 oktober. Den 26 november förelade nämnden BB att yttra sig över begäran om byte av god man och att förklara de synpunkter som AA framfört mot honom. BB avhördes inte.

Den 4 december 2009 entledigade överförmyndarnämnden BB och förordnade en annan person som god man för AA. Samma dag anmodade nämnden BB att ge in en sluträkning. Några ytterligare försök att få in årsräkningen för år 2008 och sluträkningen syntes inte ha gjorts förrän i maj 2011 då nämnden förelade BB att vid vite ge in dessa handlingar.

Ärendet remitterades till överförmyndarnämnden för upplysningar och yttrande om handläggningen av frågan om byte av god man, som såvitt framgick av handlingarna väcktes den 13 oktober 2009. Av upplysningarna skulle framgå vilka överväganden som gjordes med anledning av de uppgifter som lämnades till nämnden i fråga om den dåvarande gode mannen BB och vilka åtgärder som vidtogs. Nämnden anmodades även att lämna upplysningar och yttrande om handläggningen avseende BB:s årsräkning för år 2008 och sluträkning.

Överförmyndarnämnden anförde i ett remissvar följande.

Den faktiska handläggningen

AA meddelade Överförmyndarnämnden 2009-10-13 per telefon, via ombud från sjukvården, att han ej längre ville ha kvar sin gode man. Anledningen var att den gode mannen ej betalat alla räkningar åt sin huvudman. Detta hade resulterat i att det fanns skulder sedan 2004. Det framkom även att huvudmans lön gick direkt in på den gode mannens konto. För att ge gode mannen möjlighet att bemöta klagomålet bad handläggaren på Överförmyndarnämnden ombudet att be AA att skriftligen lämna in sitt klagomål och att han ej längre önskade ha kvar sin gode man. Frågan ställdes också om AA önskade byte av god man.

Samma dag 2009-10-13 gjorde Överförmyndarnämnden en koll hos Kronofogdemyndigheten om god man hade några skulder. Skulder fanns på ca 7.000 kr.

2009-10-13 1:a påminnelsen till god man om att inkomma med årsräkning för 2008.

2009-10-29 2:a påminnelsen om att inkomma med årsräkning för 2008.

2009-11-04 inkom skrivelse från AA gällande synpunkter på sin gode man, samt ansökan om entledigande av den gode mannen.

2009-11-26 anmodade Överförmyndarnämnden den dåvarande gode mannen att yttra sig i anledning av huvudmans skrivelse till Överförmyndarnämnden.

Överförmyndarnämnden gjorde bedömningen att det fanns skäl att entlediga den gode mannen då det nu inkommit skrivelse från huvudman med önskemål om byte av god man.

2009-12-04 fattade Överförmyndarnämnden beslut om byte av god man. Dåvarande god man entledigades och ny god man förordnades. Samma dag anmodades den entledigade gode mannen att inkomma med sluträkning.

2010-05-05 ringde AA:s pappa CC till Överförmyndarnämnden och informerade att entledigad god man ej betalat huvudmans räkningar för tiden 2006, 2007 och 2008.

Blekinge tingsrätt beslutade om förvaltare för AA 2010-07-28.

I samtal 2011-03-31 från Polisen till Överförmyndarnämnden meddelade Polisen att förvaltaren gjort en polisanmälan mot den entledigade gode mannen.

Då god man endast hämtat ut 1:a påminnelsen från Överförmyndarnämnden gällande kravet om att inkomma med årsräkning/sluträkning begärde Överförmyndarnämnden 2011-06-13 hos Polismyndigheten hjälp av delgivningsman för att delge den entledigade gode mannen nämndens vitesföreläggande. Vitesbeloppet är satt till 15.000 kr.

2011-07-26 delgavs den entledigade gode mannen genom Polismyndighetens försorg Överförmyndarnämndens vitesföreläggande.

Då den entledigade gode mannen ännu inte inkommit med årsredovisning för 2008 eller sluträkning för 2009 hemställde överförmyndarnämnden den 2011-10-12 hos tingsrätten om utdömande av vitet.

Sammanfattningsvis kan sägas, att då årsräkning för 2008 och sluträkning ej inkommit till Överförmyndarnämnden, har kontroll ej kunnat göras gällande den entledigade gode mannens redovisning.

Överförmyndarnämndens bedömning

Handläggningen av frågan om byte av god man

Överförmyndarnämnden ville inledningsvis, innan man agerade, invänta det skriftliga klagomål som huvudmannen genom sitt ombud ombads att inkomma med. När ansökan om entledigande väl kom in några veckor senare, påbörjades sökandet efter en ny lämplig god man. Begäran om yttrande med en svarstid på 14 dagar från mottagandet skickades till den gode mannen i rekommenderat brev med mottagningsbevis men löstes inte ut. Beslutet om entledigande av den gode mannen och förordnande av ny god man fattades drygt en vecka därefter. Trots dessa brister i det aktuella ärendet vill nämnden framhålla att den är väl medveten om att ett ärende av aktuellt slag inte slutligt får avgöras innan den gode mannen fått tillfälle att yttra sig över de uppgifter som tillförts ärendet.

Handläggningen avseende årsräkning för 2008 samt sluträkning

Med undantag för den första påminnelsen har den entledigade gode mannen inte löst ut de skrivelser med anmodan att inge årsräkning och sluträkning som överförmyndarnämnden skickat till honom. För att delge honom nämndens vitesföreläggande fick nämnden ta hjälp av delgivningsman. Den gode mannen har således, sedan frågan väcktes om hans entledigande, gjort sig mycket svår att nå. Överförmyndarnämnden får dock ändå konstatera att handläggningstiden varit lång. Någon förklaring till varför ärendet blivit liggande under en lång period utan åtgärd från överförmyndarnämnden har inte gått att få fram. Nämnden inser vikten av att samtliga ärenden med försenade redovisningshandlingar hela tiden drivs framåt av nämnden och att bevakningsrutinen förbättras. För att undvika att något liknande inträffar i framtiden kommer nämnden att se över sina rutiner för hur redovisningshandlingar som inte inkommit inom föreskriven tid begärs in.

AA yttrade sig över överförmyndarnämndens remissvar.

I ärendet inhämtades att Länsstyrelsen i Blekinge län i ett beslut den 19 juni 2012 fann att överförmyndarnämnden allvarligt hade brustit i sin handläggning av det aktuella ärendet. Länsstyrelsen anförde i beslutet bl.a. att nämnden skulle ha begärt in årsräkningen för år 2008 tidigare och i vart fall borde ha agerat snabbt och kraftfullt med sanktioner för att få in årsräkningen när AA framförde sina misstankar om att uppdraget missköttes av BB.

Bedömning

Inledningsvis vill jag klargöra att gode män inte står under JO:s tillsyn. Min granskning omfattar därför endast överförmyndarnämndens handläggning. Jag uttalar mig inte om den gode mannens åtgärder.

JO ska enligt de regler som gäller för JO:s verksamhet normalt inte utreda händelser eller förhållanden som ligger mer än två år tillbaka i tiden om det inte

finns särskilda skäl för det. Granskningen av överförmyndarnämndens handläggning har begränsats i enlighet härmed.

I 11 kap. 20 § första stycket föräldrabalken, FB, stadgas att överförmyndarnämnden ska entlediga en god man som gör sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av sitt uppdrag eller som kommer på ekonomiskt obestånd och på grund av detta är olämplig för uppdraget eller som av någon annan orsak inte längre är lämplig att inneha uppdraget.

Ett viktigt inslag i den tillsyn över ställföreträdarens verksamhet som överförmyndare och överförmyndarnämnder enligt 16 kap. 1 § FB har att fullgöra är att genom granskning av årsräkningar kontrollera att huvudmannens medel använts och placerats i enlighet med gällande regler. Enligt 14 kap. 15 § FB ska den gode mannen före den 1 mars varje år i en årsräkning redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som stått under den gode mannens förvaltning. I 14 kap. 18 § FB föreskrivs att den som frånträder ett uppdrag som god man ska lämna en sluträkning till överförmyndarnämnden inom en månad därefter. Enligt 16 kap. 13 § FB får överförmyndarnämnden vid vite förelägga en god man att ge in årsräkning och sluträkning.

Av utredningen framgår att överförmyndarnämnden i mitten av oktober 2009 fick kännedom om AA:s missnöje med sin gode man BB. Enligt de uppgifter som lämnades till nämnden hade BB inte skött betalningarna av AA:s räkningar och vidare hade AA:s pengar satts in på den gode mannens eget konto. Samtidigt uppmärksammades att BB ännu inte hade gett in någon årsräkning för år 2008. Samma dag skickade nämnden en påminnelse till den gode mannen angående årsräkningen. Dessförinnan hade nämnden inte gjort något för att försöka få in årsräkningen. Nämnden skickade ytterligare en påminnelse två veckor senare. I slutet av november anmodade nämnden BB att yttra sig över AA:s klagomål mot honom. Något yttrande kom emellertid inte. Den 4 december 2009 entledigade nämnden BB och förordnade en ny god man för AA. Samtidigt förelade nämnden BB att ge in en sluträkning.

I mars 2011 informerade polisen överförmyndarnämnden om att den nye ställföreträdaren hade gjort en brottsanmälan mot den tidigare gode mannen BB.

Syftet med överförmyndarens kontroll av årsräkningar är att säkerställa att huvudmannens tillgångar används på ett sätt som är till hans fördel. Det är viktigt att överförmyndarnämnden är aktiv för att få in årsräkningarna i tid. I likhet med vad JO tidigare har uttalat anser jag att en påminnelse bör gå ut någon vecka in i mars månad och att ställföreträdaren i tillämpliga fall normalt bör få ett vitesföreläggande i god tid före sommaren. Om årsräkningen inte kommer in i tid, kan det vara ett tecken på att ställföreträdaren inte sköter sitt uppdrag. Det är en varningssignal som överförmyndarnämnden måste ta på allvar. Jag ser givetvis allvarligt på att överförmyndarnämnden först drygt sju månader efter att BB skulle ha gett in sin årsräkning gjorde något för att försöka få in den.

Enligt min uppfattning borde vidare de uppgifter som nämnden fick del av i mitten av oktober 2009, sammantaget med det faktum att den senaste årsräkningen ännu inte hade getts in, ha medfört ett betydligt mer aktivt agerande från nämndens sida angående frågan om byte av god man än vad som kom att ske. Det är således inte godtagbart att nämnden dröjde till slutet av november med att försöka konfrontera den gode mannen BB med de av AA påstådda missförhållandena. Det är också anmärkningsvärt att nämnden, i varje fall sedan den första påminnelsen visat sig resultatlös, inte försökte komma i kontakt med BB på annat sätt än brevlades.

Utredningen visar vidare att några ytterligare försök efter december 2009 att få in årsräkningen för år 2008 och sluträkningen inte gjordes förrän i maj 2011 då nämnden förelade BB att vid vite ge in dessa handlingar. Under ett och ett halvt år gjorde nämnden alltså ingenting för att fullfölja sin uppgift att granska den entledigade gode mannens uppdrag och ekonomiska förhållanden. Detta är helt oacceptabelt.

Sammanfattningsvis kan jag i likhet med länsstyrelsen konstatera att det har förekommit allvarliga brister i nämndens handläggning. Bristerna har orsakats av passivitet i handläggningen och troligen även otydliga handlägningsrutiner. Överförmyndarnämnden förtjänar allvarlig kritik för sin bristande tillsyn av godmanskapet.

Vad som i övrigt framkommit i ärendet föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.